

Asia: VN/32537/2022

Yrityksille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvien käytäntöjen kehittäminen

1 LAUSUNNONANTAJAN TAUSTATIEDOT

Valitse sopivin vaihtoehto:

Valtionapuviranomainen

2 SELVITYS

Mitä mieltä olette raporttiluonnoksesta yleisesti? Liittyykö yrityksille (ja muille taloudellista toimintaa harjoittaville yksiköille) myönnettäviin valtionavustuksiin jokin sellainen asia, jota raporttiluonnoksessa ei vielä käsitellä tai oteta huomioon? Jos niin, mikä?

Yritysjaos on nostanut raportissa hyvin esille monia sellaisia asioita, jotka koskevat muitakin kuin yrityksille myönnettäviä valtionavustuksia kuten arviointiin, myöntöihin, valvontaan ja raportointiin sekä hyvän valtionavustuksen edellytyksiin liittyvät huomiot.

Erityisesti haluamme kiittää raportin mainintaa siitä, että valtionavustuslaki on tarpeellinen säädösperusta myös silloin, kun valtiontukea olevia valtionavustuksia valmistellaan ja myönnetään erilaisiin ad hoc -tarpeisiin. Kiireestä tai poliittisesta paineesta huolimatta toiminnan tulee perustua tarkasti valtionavustuslakiin eikä virkamies voi siitä poiketa. Valtionavustuslaki on siten myös virkamiehen tuki tällaisissa tilanteissa.

3 YRITYSJAOSTON TEKEMÄT KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Valtionavustuslakia aletaan uudistaa yrityksille myönnettävät valtionavustukset ja niihin liittyvät käytännöt huomioon ottaen | Luku 3

Opetushallitus pitää kannatettavina seuraavia raportin kehittämisehdotuksia:

1. Taloudelliseen ja ei-taloudelliseen toimintaan myönnettävien valtionavustusten eri reunaehdot erotetaan toisistaan valtionavustuslaissa säätämällä niistä esimerkiksi eri luvuissa.

Esimerkiksi Opetushallituksen hallinnoimassa opetustoimen henkilöstökoulutuksen valtionavustustoiminnassa olisi tärkeää, että taloudelliseen toimintaan ja ei-taloudelliseen toimintaan myönnettävien valtionavustusten eri reunaehdot erotetaan selkeästi toisistaan valtionavustuslaissa säätämällä niistä esimerkiksi eri luvuissa. Meidän haussamme toteutuu raportissa mainittu tilanne, jossa hakija (esimerkiksi yliopistojen täydennyskoulutusyksiköt, ammattikorkeakoulut jne.) järjestää maksullista koulutusta, josta saa organisaatiolleen taloudellista hyötyä ja samaan aikaan organisaatio saa valtionavustusta järjestääkseen maksutonta koulutusta opetustoimen henkilöstölle valtionavustuksella. Lisäksi organisaatio saattaa ostaa koulutuspalvelua yritykseltä ja käyttää valtionavustusta palvelunostoon. Edellä mainituissa tilanteissa hankkeiden väli- ja loppuseelvitysvaiheessa sekä muutoshakuprosesseissa joudumme valtionavustusviranomaisina usein painottamaan ja selvittämään, että on olennaista taloudellisen toiminnan ja ei-taloudellisen toiminnan erilläänpito.

Valtionavustustoimintaa selkeyttäisi, mikäli olisi selkeät ehdot sille, milloin VA-määrärahaa voi käyttää a) ei lainkaan yrityksille, b) yrityksille ei-taloudelliseen toimintaan tai c) yrityksille taloudelliseen toimintaan.

2. Valtionavustuslakia uudistettaessa arvioidaan, onko valtionavustuslaissa tarpeen säätää hyvän valtionavustuksen edellytyksistä ja tarkentaa yksittäisen valtionavustuksen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ja esteitä.

Tässä yhtenä tärkeänä elementtinä on päällekkäisyyksien välttäminen eli ettei sama yritys tai järjestö saa samankaltaiseen toimintaan avustuksia eri valtionapuviranomaisilta. Valtionavustusten läpinäkyvyyttä tulisi siten lisätä.

Valtionavustukset suunnitellaan ja niiden vaikutukset arvioidaan huolellisesti | Luku 4

E erityisen tervetullutta olisi määrärahatekninen suunnittelu jo talousarvio-/tilijaotteluvaiheessa siten, että valtionavustukset asetettaisiin niin mahdollistaviksi kuin mahdollista. Toisin sanoen valtionavustusmäärärahat tulisi asettaa talousarviossa siten, että esimerkiksi niiden tarpeettoman yksityiskohtainen määrittely tai tarpeettoman pieniin osamäärärahoihin jakaminen ei estä avustusten sujuvaa käsittelyä valtionapuviranomaisen ja asiakkaan välillä.

Raportissa todetaan tahtotilana, että valtionapuviranomainen vahvistaa tiedolla johtamista valtionavustustoiminnassa analysoidessaan valtionavustusten käytön tuloksia ja vaikutuksia, raportoidessaan niistä ja käyttäessään niitä koskevaa tietoa päätöksenteossa. Tällaiseen toimintaan ei kuitenkaan valtionhallinnossa ole osoitettu taloudellisia resursseja eikä henkilöresursseja.

Yritystukien kohdalla raportissa mainitaan seuraava Petteri Orpon hallituksen linjaus ”Päätöksenteon pohjaksi luodaan korkeatasoiseen systemaattiseen massadataan pohjaavaa analyysiä yritystukien vaikutuksista. Analyysi mahdollistaa tarpeettomien yritystukien tietopohjaisen karsimisen puuttumatta niihin tukiin, jotka ovat perusteltuja erityisesti vientikilpailukyvyn vuoksi.” Tällaista massadataan pohjaavaa analyysia tarvittaisiin kaikissa valtionvirastoissa, jotka avustuksia myöntävät. Suurin pullonkaula valtionavustustoiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden lisäämisessä on nimenomaan valtionavustustoiminnan arviointiin ja sen tulosten analysointiin liittyvä resurssipula.

Vuosittainen valtion talousarvioon kiinnittynyt valtionavustustoiminta ei mahdollista valtionavustusviranomaisten keskittymistä huolelliseen hakukohtaiseen tulosten analysointiin ja analysoinnin myötä oman toimintansa tietoperustaiseen kehittämiseen.

Opetushallituksen valtionavustusasiantuntijat ovatkin ehdottaneet yhteisissä työpajoissa, että Suomeen perustettaisiin Karvin (Kansallinen koulutusten arviointikeskus) kaltainen Kansallinen valtionavustustoiminnan arviointikeskus.

Yhteisillä digitaalisilla palveluilla lisätään valtionavustustoiminnan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä ja helpotetaan valtionapuviranomaisten välistä relevantin tiedon vaihtamista | Luku 5

Opetushallituksen mielestä ehdotus helpottaa valtioapuviranomaisten tiedonvaihtoa valtionavustuslakia uudistettaessa on erinomainen. Tällä hetkellä tilanne saattaa olla sellainen, että myönnämme samalle organisaatiolle samaan tarkoitukseen rahoitusta esimerkiksi Opetushallituksen eri hauissa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön samaa teemaa koskevassa haussa.

Koska hakuja on paljon ja niitä valmistelevat eri virkahenkilöt, on lähes mahdotonta olla yhteydessä ja keskustella päätöksentekovaiheessa, mikä on tilanne viraston sisällä, saati virastojen välillä. Tähän auttaisi jo jokaisen haun digitaalisella hakulomakkeella oleva yhdenmukainen kysymys siitä, mitä rahoitusta organisaatio on saanut kyseiseen teemaan. Lisäksi olisi tärkeää tietää, onko yrityksellä ollut haasteita avustuksen käytössä aikaisemmin. Kaikkiin edellä mainittuihin haasteisiin liittyvät ratkaisuehdotukset ovat tärkeitä ja odotettuja valtioavustusten tarkoituksen- ja lainmukaisen käytön seurantaan ja arviointiin.

Tietovarantojen ja palveluiden yhteentoimivuutta lisätään valtionavustustoiminnassa | Luku 6

-

4 VALTIONAVUSTUSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Voitte antaa valtiovarainministeriön valtionavustushankkeelle yleistä palautetta valtionavustustoiminnan kehittämistä ja valtionavustusprosessin digitalisointia varten.

Raportissa todetaan, että ”yksityishenkilö tarkoittaa luonnollista henkilöä, jolle valtionapuviranomainen myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta. Yksityishenkilö voi toimia osana työryhmää, hänellä voi olla yksityisomaisuutta tai hän voi kuulua yksityisomistuksensa vuoksi osakaskuntaan, minkä perusteella hän voi hakea ja saada valtionavustusta. Yksityishenkilö tarkoittaa

myös yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa taloudellista toimintaa ja eroaa siten kotitaloudesta.”

Opetushallitus toivoo, että yksityishenkilöiden hakukelpoisuutta selvennetään niin, että hakijat eivät joudu eriarvoiseen asemaan tapauksessa, jossa toinen hakija on elinkeinonharjoittaja, jolla on toiminimi ja toinen hakija on yksityisyrittäjä, jolla on oma yritys. Opetustoimen henkilöstökoulutuksen valtionavustustoiminnassa voimme myöntää erityisavustusta yksityisyrittäjälle (rekisteröity yhteisö), mutta emme toiminimelle. Olisiko jatkossa mahdollisuus myöntää avustusta myös toiminimelle vai tulee ko tässä valtionavustuslaki vastaan? Onko tämä kysymys noussut esille raporttia laadittaessa?

Haluamme lisäksi kiittää erityisesti siitä, että tässäkin raportissa keskeisenä lähtökohtana on tietoon perustuva tavoitteiden asettaminen, verkostomainen toiminta sekä vaikutusten arvioiminen (Valtionavustustoiminnan verkostomainen toimintamalli. Kuvio 8, luku 4, s. 62). On aivan olennaista, että tämä lähtökohta pidetään kirkkaana kaikessa valtionavustustoiminnan kehittämisessä. Kuten edellä totesimme, tähän ei kuitenkaan ole toistaiseksi varattu resursseja. Tavoitellun toimintamallin toteutuminen edellyttää, että valtionavustustoiminta kokonaisuudessaan organisoidaan uudella tavalla ja että toteutukseen varataan riittävät taloudelliset ja -henkilöresurssit. Onkohan verkostomaisen toimintamallin käytännön toteutusta pohdittu kehittämishankkeessa riittävällä tavalla tai onko siitä mahdollisesti olemassa jo jokin ehdotus?

Kopperi Marjaana
Opetushallitus